

1. МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

УДК 336.341:338.24:336.77

Бойко В. С.

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ НА ОСНОВІ СТАБІЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Анотація. Охарактеризовано механізм державного управління сталим економічним розвитком і визначено його як сукупність способів та інструментів впливу держави на кількісні та якісні пропорції в національній економіці з метою забезпечення довгострокового розширеного відтворення.

Проаналізовано основні завдання формування фінансових відносин в Україні: забезпечення оптимального розподілу та перерозподілу суспільного продукту; мобілізація та акумулювання фінансових ресурсів на кожному з рівнів фінансових відносин.

Ключові слова: кредитні відносини, стабілізація фінансових відносин, сталий економічний розвиток

Войко V.

STATE MANAGEMENT MECHANISM OF STABLE ECONOMIC DEVELOPMENT ON THE BASIS OF CREDIT RELATION STABILIZATION IN UKRAINE

Summary. The state management mechanism of stable economic development is characterized and it is defined as a set of methods and tools of state influence on qualitative and quantitative proportion in the national economy in order to ensure long-term expanded reproduction.

The basic tasks of forming financial relations in Ukraine are analyzed: ensuring the optimum distribution and redistribution of a social product, mobilization and accumulation of financial resources at each level of financial relations.

Keywords: credit relations, stabilization of financial relations, stable economic development

1. Вступ

На сьогодні в Україні склалася важка фінансова і макроекономічна ситуація. Головними ланками кредитних відносин в Україні є банки та кредитні установи, що мають ліцензію Національного банку України, які одночасно є покупцями і продавцями тимчасово вільних коштів.

Як аргументовано Т. В. Черничко [2, с. 84-87], вагоме місце в рамках організаційно-економічних відносин належить фінансовим та кредитним відносинам. Світова фінансова криза 2008-2009рр. ще раз наглядно продемонструвала, що жодна країна не застрахована від ризиків, які пов'язані з нестабільністю цих відносин. Проте найбільш вразливими від таких ризиків є країни з транзитною економікою, в тому числі й Україна.

У даній статті поставлено за мету обґрунтування теоретико-методологічних засад формування ефективного механізму державного управління сталим економічним розвитком на основі стабілізації кредитних відносин в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуальність і висока теоретична і практична значущість даної проблеми є причиною уваги вчених й економістів до її вирішення. Проблемам забезпечення макроекономічної рівноваги, економічного зростання, державного управління економічним

розвитком в умовах транзитної економіки присвячено праці вітчизняних і зарубіжних вчених, серед них: Абалкіна Л., Башнянина Г., Борщука Є, Бузгаліна А., Гальчинського А., Геєця В., Долішнього, Дорогунцова С., Мочерного С., Черничко Т. В., Шевчука В.О. та ін.

Серед західних економістів, які є авторами даного дослідження, особливу увагу приділено загальному результату робіт, авторами яких є Дж. М. Кейнс, М. Фрідман, Ф. Модільяні, В. Леонтьєв, Р. Солоу, П. Самуельсон, Т. Шульц, Е. Хансен, Ф. Мішкін, Р. Дорнбуш, С.Хьюс та ін.

Проаналізовані дослідження не об'єднані єдиними методологічними підходами, практично поза увагою залишаються питання, пов'язані з необхідністю розробки теоретико-методологічних основ державного управління сталим економічним розвитком.

Черничко Т. В. було запропоновано у своїй дисертаційній роботі теоретичне узагальнення і нове вирішення важливої наукової проблеми – формування механізму державного управління сталим економічним розвитком на основі стабілізації фінансових і кредитних відносин.

2. Теоретичні принципи стабільності кредитних відносин

Дослідження обсягу та змісту поняття «економічний розвиток» дозволило визначити його як сутнісні (радикальні) зміни в сукупності відносин, пов'язаних з виробництвом, розподілом, обміном та споживанням матеріальних благ, послуг та доходів, які є причиною зміни основних макроекономічних показників, структурної перебудови та структурних зрушень в економіці країни, поліпшення умов та якості життя населення [7, с.21-29].

Економічні відносини — відносини, що об'єктивно складаються між людьми з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання засобів і результатів праці [1].

Економічні відносини є узагальненою, цілісною та структурно врегульованою системою, яка постійно перебуває в процесі руху, розвитку. При цьому економічні відносини спроможні виступити як рушійна сила економічного розвитку або гальмувати його [10, с.111-116].

Відносини, пов'язані з розподілом, обміном та споживанням, шляхом впливу на відносини виробництва або стимулюють, або стримують економічний розвиток [8, с.96-99].

Фінансові відносини формуються в процесі розподілу результатів суспільного виробництва між суб'єктами економічної діяльності та за цільовим призначенням. Кредитні відносини пов'язані з перерозподілом тимчасово вільних фінансових ресурсів суб'єктів економічної діяльності з метою їх подальшої участі в процесі суспільного виробництва. На підставі використання таких філософських категорій, як «ціле» та «частка», можна визначити фінансові та кредитні відносини як частку грошових відносин. Це означає, що не всі грошові відно-

сини є фінансовими або кредитними, але всі фінансові та кредитні відносини грошові. Кредитні відносини є частиною фінансових, проте далеко не всі фінансові відносини можна визначити як кредитні [9, с.309-313; 4, с.392-396].

У 2014 рік банки увійшли з хорошим рівнем ліквідності. Цей висновок підтверджений відразу декількома показниками по системі. По-перше, в новий рік банки увійшли із залишками на коррахунках і транзитних рахунках в розмірі 36,7 млрд грн. У період з 2 по 22 січня залишки на коррахунках і транзитних рахунках коливалися біля позначки в 30 млрд грн, що помітно вище середньоденного залишку за підсумками 2013 року. Такий стан справ вказував на хороший рівень забезпеченості банківської системи ліквідними коштами. Для порівняння, в лютому 2009 року, на який припадав пік банківської кризи, залишки на коррахунках коливалися в діапазоні від 0,3 до 18,6 млрд грн. Якщо порівнювати поточну ситуацію в банківському секторі з 2009 роком, то можна відзначити, що зараз відсутні головні складові кризи: істотна девальвація гривні (більш ніж на 50%) і великі обсяги валютних кредитів населенню і компаніям, які не мають валютної виручки (рис.1).

3. Оптимістичний і песимістичний сценарій механізму державного управління сталим економічним розвитком на основі стабілізації кредитних відносин в Україні

Інформаційно-аналітичний портал Inpress.ua не втомлюється підбивати підсумки минулого року: цього разу даний портал звернувся за допомогою до відомих і авторитетних українських економістів, яких попросили взяти участь у невеликому опитуванні. Теми, які їх цікавили, доволі банальні,

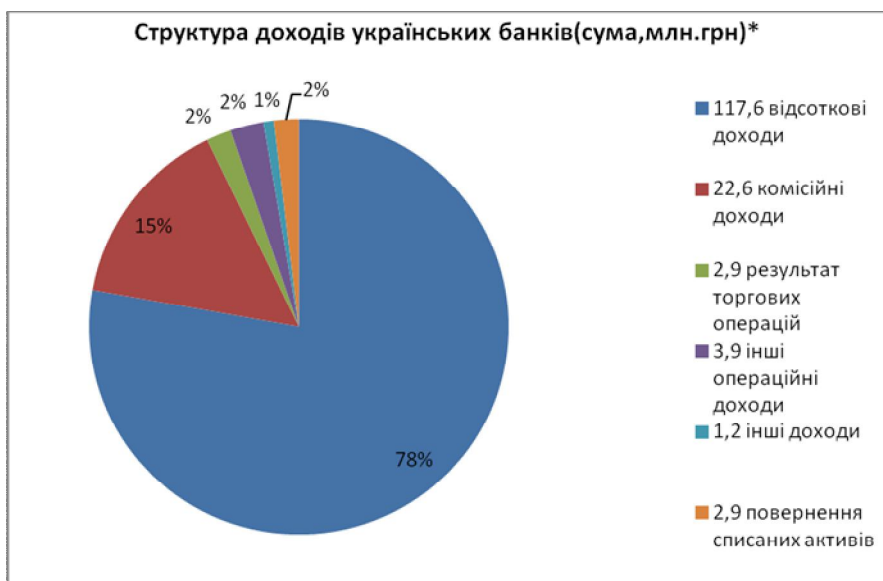

Рис.1 Структура доходів українських банків

*- стан на 1 грудня 2013р. Загальний дохід =151,1 млн.грн
Чистий прибуток (збиток) =2.4.млн.грн
Джерело : НБУ

проте саме вони відображають головні аспекти та проблеми економічного розвитку України, плавно перетікають з 2013-го в 2014 рік.

У даному соціальному опитуванні брало участь 30 провідних українських економістів і лише п'ять питань від редакції Inpress. Перше питання до експертів, звичайно ж, стосувалось зростання валового внутрішнього продукту України в 2013 році. Скільки заробить країна в 2014-му і чи буде економіка нарощувати обороти? На цей рахунок існує чи не незліченна кількість думок: хтось вважає, що Україна в 2014 році знову загальмується на позначці нульового зростання, хтось прорікає справжній економічний бум, а хтось наполягає і зовсім на найбільш песимістичних сценаріях.

Однак їхнє опитування досить чітко продемонструвало, що абсолютна більшість наших респондентів — 50 % — все-таки висловлюють помірний оптимізм і вважають, що 2014 наша країна закінчить з ростом ВВП від 1 до 3%. При цьому на частку песимістів, які вважають, що в 2014-му ВВП України і зовсім скоротиться, довелося 13 % всіх голосів, а 7 % опитаних виявилися налаштовані на диво оптимістично, висловивши думку, що країна продемонструє небувалий для останніх років зростання понад 3 %.

Також примітно, що істотна частина експертів, а саме 17 %, відмовилися демонструвати свої щоденного віщуна можливості і обрали варіант "важко відповісти". Це свідчить про наявність частки якоїсь невизначеності, ця невизначеність в українській економіці прослідковується в останні два десятиріччя.

ВВП — це, безумовно, надзвичайно важливий показник, проте його ще треба якось заробити. Саме тому наступний пункт їхнього опитування стосувався двигунів української економіки, тобто тих галузей господарства, які в подальшому будуть найбільш важливими для нашої країни.

У цьому плані наші експерти висловили практично тотальну однаковість, назвавши найважливішою галуззю української економіки агропромисловий комплекс. На користь АПК, який і справді в 2013 році побив чи не всі рекорди виробничої та експортної результативності, висловилося 87% наших респондентів, абсолютна перемога! Однак також відчутну кількість голосів (у цьому пункті можна було вибрати кілька варіантів, а також висловити свої міркування на цей рахунок) набрала і сфера ІТ-технологій, за яку проголосувало 65% опитаних економістів.

Що ж, такий результат не дивний: українська економіка на даний момент має яскраво виражений сировинний характер, що в наше століття інновацій не виглядає надто вже перспективно. Водночас саме ІТ-індустрія є чи не єдиним високотехнологічним "променем світла", який дозволяє з певним оптимізмом дивитися в майбутнє вітчизняної економіки. Роль інформаційних технологій розуміють і у вищому керівництві країни, звільнивши ІТ-компанії від більшої частини податкового вантажу. Як результат, річний обсяг експорту програмної продукції та послуг досяг після реформи опо-

даткування близько 1 млрд дол і за прогнозами буде зростати на 20 % щорічно.

Втім, сферам АПК та ІТ вже не вперше знаходиться на перших рядках різноманітних рейтингів «ефективності та перспективності», проте є галузі, які серйозно здали свої позиції в цьому плані. Так, традиційний локомотив української економіки — металургія — найбільш важливою галуззю визнали всього 23% наших експертів. Для визнаного лідера, який завжди вважався одним з головних конкурентних переваг країни, це, відверто кажучи, зовсім незначний показник.

Тим часом наші експерти аж ніяк не обмежилися трьома перерахованими галузями, назвавши в числі найбільш перспективних для України також туризм, фармацевтику, авіа- і суднобудування, аерокосмічну галузь, енергетику, машинобудування, а також біотехнології. Безумовно, всі ці галузі є надзвичайно перспективними, проте без підтримки держави про їх швидкий та ефективний розвиток не варто навіть мріяти. Тому в 2014 році залишається сподіватися тільки на наявність хоча б крихти здорового глузду і стратегічного мислення в діях керівництва країни.

Думка про те, що кризові явища — це характерна риса не тільки української, а й загальносвітової економіки, вже давно не викликає особливих суперечок і сперечань. Світова криза, схоже, все ще не затихла з часів колосального падіння 2008 року, проте всесвітня економіка на даний момент демонструє хоч і помірне, але все ж зростання. Правда, апокаліптичних прогнозів щодо загального глобального краху і повернення мало не до первісного ладу вистачає і зараз.

Як виявилось, абсолютна більшість економістів з даного опитування абсолютно не поділяють песимістичних прогнозів щодо нового всесвітнього економічного потрясіння. 73% респондентів впевнені, що принаймні в 2014 році нова глобальна криза малоімовірна. Більш категорично висловилися 17% фахівців, які вважають, що кризи не буде однозначно. При цьому 10% експертів — не так вже й мало — висловили думку, що криза найближчим часом все-таки буде: 5% з них відповіли «швидше так», а ще 5% — «точно так».

В цілому багато «песимісти» висловилися за те, що криза і зовсім не припинялась ще з 2008 року і з часом буде тільки збільшуватися. Найбільш радикальні економісти вважають, що світову економіку буде лихоманити ще близько 20 років. Вельми цікавим виглядає також думка, що цього разу нова хвиля «фінансового цунамі» сформується не в середовищі традиційних лідерів світової економіки, а в країнах, що розвиваються, таких як Індія, Індонезія або Бразилія.

4. Висновки

Механізм державного управління сталим економічним розвитком визначено як сукупність способів та інструментів впливу держави на кількісні та якісні пропорції в національній економіці з метою забезпечення довгострокового розширеного відтворення. Одним з вагомих чинників стимулю-

вання економічного розвитку є стабілізація фінансово-кредитних відносин — комплекс параметрів, чинників та заходів, спрямованих на досягнення оптимального стану рівноваги на ринках фінансових і кредитних ресурсів [8, с.96-99; 10, с.111-116].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Википедия: свободная энциклопедия // <http://ru.wikipedia.org>.
2. Черничко Т. В. Застосування інструментів економічної політики з метою стимулювання економічного зростання в Україні / Т. В. Черничко, С. Ф. Черничко // *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту.-Ужгород*, 2002. Вип. 11. — С. 84-87. — (Сер. «Економіка»).
3. Черничко Т. В. Роль державних витрат в стимулюванні економічного розвитку / Черничко Т. В. // *Наук. вісн.: зб. наук.-техн. пр. — Львів: УкрДЛТУ. — 2005. — Вип. 15.2. — С. 125-130.*
4. Черничко Т. В. Оптимізація механізму державного регулювання економіки України / Черничко Т. В. // *Університетські наукові записки. — Хмельницький*, 2006. — №3-4(19-20). — С. 392-396.
5. Черничко Т. В. Основні канали української моделі монетарного трансмісійного механізму // *Наук. вісн. Нац. Лісотехн. Ун-ту України: зб. наук. — техн. пр. — Львів:НЛТУ України. — 2008. — Вип. 18.1. — С. 211-216.*
6. Черничко Т. В. Особливості каналу процентної ставки української моделі трансмісійного механізму / Черничко Т. В. // *Економічний простір: зб. наук. пр. — №28/1. — Дніпропетровськ: ПДАБА, 2009. — С. 72-76.*
7. Черничко Т. В. Теоретичні аспекти формування понять «розвиток економічної системи», «економічний прогрес», «економічний розвиток» та «економічне зростання» / Черничко Т. В. // *Наук. вісн. Чернів. торговельно-екон. ін.-ту КНТЕУ. — Чернівці: Книги-XXI, 2009. — Вип. IX. — С. 21-29. — (Економічні науки).*
8. Черничко Т. В. Аналіз причинно-наслідкової залежності між стабілізацією фінансово-кредитних відносин та динамікою економічного розвитку країни / Черничко Т. В. // *Економічний аналіз: зб. наук. пр. каф. екон. Аналізу Терноп. нац. екон. ун-ту. — Тернопіль: ТНЕУ. — 2009, Вип.4. — С. 96-99.*
9. Черничко Т. В. Теоретичні аспекти дослідження змісту стабілізації фінансово-кредитних відносин / Черничко Т. В. // *Вісн. Чернів. торговельно-економ. ін.-ту КНТЕУ. — Чернівці: ЧТЕІ КНЕУ, 2010. — Вип. IV(40). — С. 309-313. — (Економічні науки).*
10. Черничко Т. В. Сутність економічних відносин в контексті дослідження економічного розвитку / Т. В. Черничко // *Економічний простір: збірник наукових праць. 2010. — № 44/1. — С. 111-116.*
11. Черничко Т. В. Аналізування фінансових відносин в Україні на стадії формування кінцевих доходів інституційних секторів // *Інноваційна економіка : Всеукр. наук.-вироб. журнал. — №3 (22). — Тернопіль: СМП «Тайп», 2011. — С. 225-229.*
12. [www. Inpress.ua](http://www.Inpress.ua).